

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
Державний біотехнологічний університет

ЗАТВЕРДЖЕНО
Рішенням Вченої ради ДБТУ
від 06.04.2023 року,
протокол № 7

ПРОГРАМА ВСТУПНОГО ІСПИТУ ДО АСПРАНТУРИ
З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ
(АНГЛІЙСЬКОЇ, НІМЕЦЬКОЇ, ФРАНЦУЗЬКОЇ)

для спеціальностей 051 – Економіка,
071 – Облік і оподаткування,
073 – Менеджмент,
133 – Галузеве машинобудування,
201 – Агрономія
181 – Харчові технології

Погоджено кафедрою мовної підготовки
Державного біотехнологічного університету,
протокол № 7 від 07 лютого 2023 року

Харків – 2023

Програму вступного іспиту до аспірантури Державного біотехнологічного університету з іноземної мови розроблено відповідно до вимог постанови Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)” від 23 березня 2016 року № 261.

Програма вступного іспиту з іноземної мови відповідає рівню B2 Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти, відповідно до якого вступники до аспірантури Державного біотехнологічного університету мають продемонструвати: здатність розуміти основний зміст складних текстів професійного (академічного) спрямування; розуміння фахових дискусій у галузі публічного управління та адміністрування; уміння чітко й деталізовано висловлюватися щодо запропонованих тем дискусії, обґрунтовувати власне бачення недоліків та переваг питань, що обговорюються.

Вступник, який підтвердив свій рівень знання, зокрема англійської мови, дійсним сертифікатом тестів TOEFL, або International English Language Testing System, або сертифікатом Cambridge English Language Assessment, звільняється від складення вступного іспиту з іноземної мови. Під час визначення результатів конкурсу зазначені сертифікати прирівнюються до результатів вступного випробування з іноземної мови з найвищим балом.

Перелік міжнародних сертифікатів з іноземної мови рівнів B2 і вище, які зараховуються замість вступного іспиту до аспірантури:

Іноземна мова	Екзамен
Англійська мова	IELTS
	TOEFL iBT TOEFL paper based
	CPE
	CAE
	FCE
	Cantest
Німецька мова	Test DaF
	Goethe-Zertifikat
	Zentrale berstufenprüfung Kleines Deutsches Sprachdiplom
Французька мова	TCF C1 – TCF C2
	DALF C1 – DALF C2
	DSLFCF
	DHEF

Вступний іспит з іноземних мов (англійської, німецької, французької) до аспірантури має на меті визначення рівня підготовки вступників з іноземної мови та подальше спрямування навчання іноземній мові в аспірантурі з огляду на актуальність інтеграції освітньої системи України у європейський та світовий освітній простір і потребу в підвищенні рівня знань аспірантами іноземних мов і навичок активної роботи з міжнародними базами наукової інформації. Програма вступного іспиту засвідчує перехід від навчання володінню іноземною мовою до її практичного застосування, до використання її як засобу отримання й обміну необхідною інформацією.

Програма відображає конкретні характеристики рівнів практичного володіння іноземною мовою та встановлює мінімум навчального матеріалу для розвитку передбачених навичок і вмінь мовленнєвої діяльності.

Практичне володіння іноземною мовою передбачає демонстрування високого рівня сформованості функціональної, мовної та мовленнєвої компетентностей. **Функціональна компетентність** включає володіння іноземною мовою для академічних цілей, а саме: вміння читати наукові тексти (першоджерела), анотувати та реферувати їх; слухати та конспектувати лекції; готувати і проводити презентації та семінари, писати статті до наукових фахових видань. **Мовна компетентність** передбачає володіння вступником орфографічними, орфоепічними, лексичними, фонетичними, граматичними та стилістичними нормами сучасної іноземної мови. **Мовленнєва компетентність** охоплює рецептивні та продуктивні вміння. Вступник до аспірантури повинен брати участь в усному спілкуванні іноземною мовою в обсязі, передбаченому програмою матеріалу.

Вступний іспит з іноземної мови до аспірантури передбачає декілька частин і містить низку завдань різних рівнів складності, націлених на перевірку рівня сформованості мовленнєвої та мовної компетентностей вступника.

Вимоги до навичок та вмінь в мовленнєвій діяльності

Складовими мовленнєвої діяльності є рецептивні та продуктивні вміння. До рецептивних умінь належить читання, до продуктивних – говоріння, письмо та переклад.

Читання

Вступник до аспірантури повинен

вміти:

- розуміти художні та нехудожні тексти з книг, журналів, газет;
- виділяти специфічну інформацію;
- розуміти особливості організації тексту та його структуру;
- визначати настрій, ставлення, тон, мету, головну думку, контекст, підтекст;
- виконувати завдання на рівні тексту та речення;

знати:

- використання закінчень, знання принципів словотвору;
- особливості сполучуваності слів;

мати:

- практичні навички з граматики, лексики та використання мови (Use of English).

Реферування

Вступник до аспірантури повинен вміти реалізовувати на письмі комунікативні наміри:

- писати зрозумілі, детальні різні види тексту (есе, стаття, офіційний / неофіційний лист, доповідь, відгук) на знайомі теми у межах своєї сфери інтересів, узагальнюючи й оцінюючи інформацію;
- писати згідно з поданими нотатками;
- погоджуватися / не погоджуватися з твердженням;
- порівнювати та протиставляти поняття;
- висловити й аргументувати свою думку, робити висновок;
- фіксувати потрібну інформацію в ході спілкування / аудіювання;
- використовувати правила написання слів і пунктуації.

Говоріння

Монологічне мовлення:

- представляти себе;
- володіти мовленнєвим етикетом повсякденного та професійного спілкування;

- володіти всіма видами монологічного мовлення (інформування, пояснення, уточнення, порівняння, протиставлення тощо);
- робити коротке непередбачене повідомлення з тематики, визначеної екзаменатором.

Діалогічне мовлення:

- відповідати на загальні питання;
- починати бесіду, вести та завершувати її;
- вести бесіду, демонструючи елементи розпиту, пояснення, висловлення власної думки і т.ін.;
- уміти встановлювати контакти у ситуаціях повсякденного, професійного та наукового спілкування (контакти по телефону, обмін інформацією / дискусія / диспут у ході семінарів, конференцій тощо);
- уміти висловлювати й аргументувати власну думку, погоджуватися / заперечувати, вносити пропозиції, розмірковувати, оцінювати, приймати рішення через перемовини;
- мати здатність до мовленнєвої взаємодії, обміну думками із екзаменатором або іншим кандидатом.

Переклад

Під час виконання перекладу матеріалу вступник до аспірантури повинен *уміти*:

- працювати з двомовним та одномовним словниками;
- вибрати з двомовного словника відповідні українські або іншомовні еквіваленти;
- давати адекватний переклад на основі розпізнавання синтаксичної структури речення.

Характер навчального мовного матеріалу Англійська мова

Правила читання

Для розвитку навичок і вмінь читання вступник до аспірантури повинен у галузі орфоєпії володіти на рівні автоматизму вимовою всіх звуків іноземної мови до міри, що забезпечує можливість для вступника зрозуміти промовлений текст.

Вступник до аспірантури повинен також володіти автоматизмом на основі синтагматичного ділення речення, зв'язністю сприйняття та відтворення синтагм і основними інтонаційними контурами.

Грамматичний мінімум

Структура речення в англійській мові у порівнянні зі структурою речення в українській мові. Розповідне, питальне та заперечне речення. Типи питальних речень.

Дієслово. Допоміжні, питальні та смислові дієслова.

Спосіб (дійсний, умовний, наказовий). Система часів.

Активний і пасивний стан. Особливості використання і перекладу пасивного стану. Узгодження часів.

Умовний спосіб. Емфатичні конструкції.

Функції дієслів: to be, to have, to do, will, should, would. Функції дієслів із закінченням –ing, –ed.

Іменник. Утворення множини. Присвійний відмінок.

Артикль.

Займенник (загальні відмінності). Особові, присвійні, вказівні займенники. Незначні займенники some, any і заперечний займенник no. Кількісні займенники many, any, few. Неозначно-особовий займенник one. Три функції one. Підсилювальні і зворотні займенники.

Прикметник. Прислівник. Ступені порівняння.

Чисельник. Кількісні та порядкові чисельники. Дріб. Читання формул, хронологічних дат, позначень часу.

Ознаки підрядних речень: додаткових, означальних, умовних; ознаки сполучникового і безсполучникового підпорядкування; ознаки речень, що виділяють; ознаки часових форм дієслів в Present, Past, Future Indefinite; Present, Past Continuous; Present, Past Perfect активного і пасивного стану і їх значення. Шляхи перекладу Passive.

Ознаки безособових форм дієслів: ознаки простих форм інфінітиву, герундію, прислівників I і II в реченні і значення цих форм. Розрізнення граматичної омонімії.

Ознаки безособових форм дієслова та їх значення. Інфінітив. Складні інфінітивні форми та їх співвідношення з формою присудку. Ознаки інфінітива в функції правого визначення та його значення.

Вставні дієслова (see, hear, know, want...) як ознаки тричленної дієслівної конструкції з інфінітивом і її значення. Вставний елемент (is said, is known, seem ...) як ознака суб'єктного інфінітивного звороту (He is said to arrive soon) і його значення.

Ознаки модальності to be + Infinitive, to have + Infinitive, should + Infinitive.

Модальні дієслова з перфектним інфінітивом.

Найуживаніші суфікси, префікси англійської мови наукової літератури та їх значення. Основні суфікси іменників, прикметників, дієслів, прислівників.

Мінімум для оволодіння читанням передбачає подальшу автоматизацію вказаних явищ; основні випадки виразу модальності та використання форм умовного способу підмови даного фаху.

Лексичний мінімум

Лексичний мінімум має складати не менш ніж 2500 слів і словосполучень, включаючи загальнонаукову і спеціальну лексику.

У цей мінімум входить загальнонавчана термінологічна лексика з фаху, а також так званий потенційний словник, який має бути сформований у процесі навчання у вищому навчальному закладі та який складається з:

а) інтернаціональних слів, подібних у галузі виразу і таких, що збігаються у галузі змісту в українській і англійській мовах;

б) відтворених похідних і складних слів, створених із знайомих морфем на основі вивчених словотворчих моделей.

Для роботи з літературою за фахом вступник до аспірантури також повинен знати найбільш вживані фразеологізми, скорочення і позначки, прийняті в цій літературі.

Усне мовлення

Граматичний мінімум

Для оволодіння вміннями і навичками усного мовлення граматичний мінімум передбачає:

– уміння висловити думку в простому розповідному реченні (ствердження і заперечення); ставити загальні та спеціальні питання, використовуючи для цього структури як особових, так і безособових речень, у тому числі з модальними дієсловами can, may, must;

– висловлювати спонуку за допомогою спонукального способу, а також конструкції з дієсловом let;

– використовувати для опису конструкції There is (There are). Ці граматичні структури мають бути відтворені вступником до аспірантури в мовленні на рівні автоматизму.

Для виразу думки в мовленні вступник до аспірантури повинен володіти навичками використання артиклів, створення форм множини й однини іменників, безприменникового та применникового виразу граматичних стосунків, використання основи іменника в якості означення, створення ступенів порівняння прикметників і прислівників, створення порядкових числівників, форм особових присвійних займенників, форм Present Past, Future Indefinite; Present Continuous, Present Perfect Active; Past Indefinite Passive.

Навчальні мовні ситуації, у яких використовується лексичний і граматичний матеріал, групуються відповідно до тематики, що вивчається, і зв'язані з темою “Спеціальність вступника” і проблемами, що висвітлені в текстах для читання.

Активний лексичний мінімум

Активний лексичний мінімум має складати не менш ніж 1200 слів і словосполучень.

Усне мовлення (Speaking) оцінюється за такими критеріями:

- граматики та лексики (правильність використання та відповідність очікуваному рівню граматики і лексики);
- організація дискурса (впевненість і динамічність мовлення, доцільне використання сполучних слів і елементів, дискурсних маркерів);
- вимова (правильна вимова й інтонація, приймаються різні варіанти вимови – британський і американський, за умови, що кандидат постійно дотримується одного типу вимови);
- інтерактивна комунікація (здатність взаємодіяти із співрозмовцями, реагувати, підтримувати розмову).

Загальне досягнення – загальне враження від бесіди, здатність підтримувати розмову на різні теми, здатність розуміти співбесідника і вдало відповідати.

Німецька мова

1. Мовна компетенція

Мовна компетенція передбачає знання системи мовних моделей та вербалізованих лінгвістичних операцій, що регулюють процес породження актуальних речень відповідно до інтенції мовця. Важливими складовими формування мовної компетенції є лексична та граматична компетенції.

1.1. Лексична компетенція

Лексичний мінімум на рівні B2 становить 5000 лексичних одиниць та охоплює особистісну, публічну та освітню сфери спілкування.

1.2. Граматична компетенція

Вступники до аспірантури повинні володіти основами нормативної граматики німецької мови та вміти граматично правильно висловлювати свої думки в усному мовленні та на письмі.

Обсяг граматичного матеріалу

I. Das Substantiv

1. Deklination der Substantive
2. Pluralbildung der Substantive.
3. Deklination des Artikels.

II. Das Adjektiv

1. Deklination der Adjektive
2. Steigerungsstufen der Adjektive
3. Deklination der substantivierten Adjektive und Partizipien.

III. Das Pronomen

1. Das Personalpronomen
2. Das Possessivpronomen
3. Das Negativpronomen
4. Das Reflexivpronomen
5. Das Demonstrativpronomen
6. Das Indefinitpronomen
7. Das Pronomen „es“
8. Pronominaladverbien

IV. Das Verb

1. Das Präsens. Bildung, Bedeutung und Gebrauch

2. Das Perfekt. Bildung, Bedeutung und Gebrauch
3. Das Präteritum. Bildung, Bedeutung und Gebrauch
4. Das Plusquamperfekt. Bildung, Bedeutung und Gebrauch
5. Der Imperativ
6. Passiv und seine Ersatzformen
7. Zustandspassiv
8. Der Konjunktiv
- II. Bildung, Bedeutung und Gebrauch
9. Indirekte Rede mit Konjunktiv I
10. Infinitiv mit „zu“ und ohne „zu“
11. Infinitivgruppen um ... zu + Inf., (an)statt ... zu + Inf., ohne ... zu + Inf.
12. Modalverbähnliche Verben
13. Rektion von Verben, Adjektiven und Substantiven
14. Nomen-Verb-Verbindungen
- V. Das Numerale
1. Deklination der Kardinalzahlen.
2. Bildung und Deklination der Ordinalzahlen.
- VI. Die Präposition
1. Bedeutung, Gebrauch und Rektion der Präpositionen.
- VIII. Satzbau
1. Wortfolge im einfachen Satz.
2. Wortfolge im zusammengesetzten Satz
3. Die Satzreihe
4. Das Satzgefüge
5. Temporalsätze
6. Kausalsätze
7. Relativsätze
8. Modalsätze
9. Konditionalsätze
10. Konzessivsätze

Французька мова

1. Мовна компетенція

Мовна компетенція передбачає знання системи мовних моделей та вербалізованих лінгвістичних операцій, що регулюють процес породження актуальних речень відповідно до інтенції мовця. Важливими складовими формування мовної компетенції є лексична та граматична компетенції.

1.1. Лексична компетенція

Лексичний мінімум на рівні B2 становить 5000 лексичних одиниць та охоплює особистісну, публічну та освітню сфери спілкування.

1.2. Граматична компетенція

Вступники до аспірантури повинні володіти основами нормативної граматики німецької мови та вміти граматично правильно висловлювати свої думки в усному мовленні та на письмі.

Обсяг граматичного матеріалу

- I. Le nom 1.Féminin des noms
- 2.Pluriel des noms.
- II. L'article
- 1.Formes et valeurs de l'article.
2. Emploi de l'article.
3. L'article et la préposition de.

III. L'adjectif

1. Féminin des adjectifs.
2. Pluriel des adjectifs.
3. Degrés de comparaison des adjectifs.
4. Adjectifs employés comme adverbes.
5. Emploi des adjectifs démonstratifs, possessifs, interrogatifs, indéfinis.

IV. Le nom de nombre

1. Formation des noms de nombre.
2. Fonctions des noms de nombre.

V. Le pronom

1. Pronoms personnels (conjointes et toniques).
2. Pronoms relatifs.
3. Pronoms démonstratifs.
4. Pronoms possessifs.
5. Pronoms interrogatifs.
6. Pronoms et adjectifs indéfinis.

VI. L'adverbe

1. Formation des adverbes.
2. Degrés de comparaison des adverbes.

VII. Le verbe

1. Verbes transitifs et intransitifs.
2. Forme passive.
3. Verbes pronominaux.
4. Mode indicatif (présent, imparfait, passé composé, passé simple, plus-que-parfait, passé immédiat, passé antérieur, futur simple, futur antérieur, futur immédiat, futur dans le passé)
5. Formation de la forme interrogative et négative des verbes.
6. Concordance des temps de l'indicatif.
7. Mode impératif.
8. Mode conditionnel (présent, passé, corrélation des temps et des modes dans la phrase conditionnelle avec si).
9. Mode subjonctif (présent, passé, imparfait, plus-que-parfait ; l'emploi du subjonctif dans la proposition complétive, relative, circonstancielle, indépendante).

VIII. Formes non personnelles du verbe

1. Participe présent, participe passé, participe passé composé.
2. Gérondif.

IX. Discours direct et indirect.

X. Groupe de mots.

XI. Proposition simple.

1. Les termes de la proposition.
2. Ordre des mots.
3. Mise en relief.

XII. Phrase complexe.

1. Phrase de coordination.
2. Phrase de subordination.

СТРУКТУРА ВСТУПНОГО ІСПИТУ

Вступний іспит складається з наступних завдань:

1. Читання із словником оригінального тексту з фаху, відповідно до передбачуваної спеціальності з точною передачею змісту прочитаного у формі письмового перекладу. Обсяг тексту не менш ніж 500 слів.

2. Читання без словника оригінального тексту з фаху, відповідно до передбачуваної спеціальності з передачею змісту у формі переказу рідною або іноземною мовою. Обсяг

тексту не менш ніж 300 слів.

3. Бесіда іноземною мовою згідно з тематикою, передбаченою програмою.

Рекомендовані запитання до співбесіди:

1. Яка тема Вашого майбутнього дисертаційного дослідження?
2. Чим обумовлений вибір теми Вашого майбутнього дисертаційного дослідження?
3. Який напрям Вашого майбутнього дисертаційного дослідження?
4. Чи маєте Ви публікації у фахових виданнях? Назвіть їх.
5. Чи брали Ви участь у науковій діяльності до вступу до аспірантури?
6. У яких науково-практичних конференціях Ви брали участь?
7. Яка була тема Вашої магістерської роботи?
8. Якими знаннями, вміннями, навичками Ви оволоділи під час навчання у вищому навчальному закладі?
9. У якій державній установі (організації) Ви працюєте? Яку посаду обіймаєте?
10. Що входить до Ваших посадових обов'язків?

КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ

1. *Переклад іншомовного тексту з фаху – повний та адекватний переклад, а також правильне розуміння іншомовного тексту з фаху – 30 балів.* За кожну помилку в перекладі знімається 2 бали. Якщо вступник продемонстрував не повне розуміння іншомовного тексту в цілому, знімається 10 балів

2. *Усне реферування прочитаного іншомовного тексту з фаху – адекватна і логічна передача сутності прочитаного тексту, участь в аргументованій дискусії в разі необхідності – 30 балів.* У випадку достатньо адекватної передачі сутності прочитаного тексту, але неспроможність взяти участь в аргументованій дискусії знімається 5 балів. За неспроможність адекватно і логічно передати сутність прочитаного тексту знімається 15 балів.

3. *Представлення усного повідомлення на одну із запропонованих тем (не менше 15 речень) у природному розмовному темпі; спроможність вести невимушену бесіду і аргументовану дискусію, а також давати адекватні і логічні відповіді на поставлені запитання в межах програмної тематики – 40 балів.* За незначні стилістичні помилки, поодинокі лексичні та граматичні помилки, які не впливають на розуміння повідомлення, знімається 5 балів. За граматичні і лексичні помилки в кількості більше 5, або такі, що впливають на розуміння повідомлення, знімається 10 балів. За кожну помилку у відповіді на запитання знімається 2 бали.

За національною системою завдання вступного іспиту оцінюються: «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно».

При оцінці знань за основу слід брати повноту і правильність виконання завдань. Загальна оцінка визначається як середня виважена з оцінок відповідей на усі запитання.

Відмінно

Вступник:

- досконало володіє теоретичним навчальним матеріалом для ґрунтовної відповіді на поставлені питання;
- глибоко і повно оволодів понятійним апаратом, вільно та аргументовано висловлює власні думки;

- демонструє культуру спеціальної мови і використовує сучасну технологічну термінологію, цілісно, системно, у логічній послідовності дає відповідь на поставлені запитання;
- творчо використовує знання для розв'язання практичних завдань.

Добре

Вступник:

- володіє теоретичним навчальним матеріалом для відповіді на поставлені питання;
- здатний застосовувати вивчений матеріал на рівні стандартних ситуацій; наводити окремі власні приклади на підтвердження певних тверджень;
- грамотно викладає відповідь, але зміст і форма відповіді мають окремі неточності, припускає 2-3 непринципові помилки, які вміє виправити, добираючи при цьому аргументи для підтвердження певних дій.

Задовільно

Вступник:

- частково володіє навчальним матеріалом, здатний логічно відтворити значну його частину;
- виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, але викладає його неповно, непослідовно, припускається неточностей у визначеннях понять, у застосуванні знань для вирішення практичних задач, не вміє доказово обґрунтувати свої думки;
- завдання виконує, але припускає методологічні помилки.

Незадовільно

Вступник:

- має розрізнені безсистемні знання;
- володіє матеріалом на елементарному рівні засвоєння, викладає його безладно, уривчастими реченнями;
- припускає помилки у визначенні термінів, які приводять до викривлення їх змісту;
- припускає принципові помилки при вирішенні практичних завдань;
- не відповідає (або дає неповні, неправильні відповіді) на основні та додаткові питання.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Англійська мова

1. Борисова А.О., Архипова В.О., Муравйова О.М., Белікова О.Ф. English for Economists: Навч.-метод. пос. – Х.: ХДУХТ, 2015. – 180 с.
2. Борисова А.О., Архипова В.О., Белікова О.Ф., Муравйова О.М. English for management and marketing: Навч.-метод. пос. – Х.: ХДУХТ, 2016. – 180 с.
3. Борисова А.О., Архипова В.О., Мануєнкова О.О., Муравйова О.М. Vocational guidance English: topics (Англійська мова професійного спрямування (розмовні теми)): Навч.-метод. пос. – Х.: ХДУХТ, 2015. – 148 с.
4. Архипова В.О., Муравйова О.М. Методичні вказівки та контрольні завдання для самостійної роботи для студентів заочного відділення факультетів: економічного, обліково-фінансового, менеджменту. – Харків : ХДУХТ, 2011. – 119 с.
5. Cotton D., Farvey D., Kent S. New Market Leader. Intermediate Business English. – Pearson Education Limited, 2018. – 306 p.
6. Sylee Gore. English for marketing and advertising. – Oxford: Express series, 2016.
7. Англійська для економістів і бізнесменів / В.К.Шпак. – Київ: Вища школа, 2010. – 220 с.

8. Борисова А.О., Мануєнкова О.О. Making business decisions. Пакет навчальних кейсів з англійської мови для студентів денного та заочного відділень всіх спеціальностей. – Х., ХДУХТ, 2006. – 56 с.
9. Applied Economics. Junior Achievement Series / Н.Т. Shapiro, G.G. Dawson, G. Antell. – Colorado, 2015. – 316 p.
10. Budanov S.I., Richter A.G. English Fiction Reader. – К. : Вища школа, 1992. – 103 с.
11. Carter R. Exploring Grammar in Context / R. Carter, R. Hughes. – Cambridge : Cambridge University Press, 2013. – 279 p.
12. Comfort G. Effective socializing: Video course. – London : Longman, 2020.
13. Grant D., McLarty R. Business Basics. – Oxford, 2013. – 274 p.
14. Hornby A.S. Oxford Advanced Learners Dictionary of Current English. –Oxford, 2012. – 326 p.
15. Maclin A. Reference Guide to English: a handbook of English as a Second Language. – Washington, 2015. – 290 p.
16. Mascull B. Business Vocabulary in Use. – Cambridge University Press, 2012. – 168 p.
17. Starting Business English : BBC Video Course. – Oxford, 2019.
18. Taylor L. International Express (intermediate). Student’s book, workbook, pocket book, teacher’s book. – Oxford University Press, 2020.
19. Буданов С.І., Борисова А.О. Ділова англійська мова. Business English + Словник бізнес-лексики: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Харків: Торсинг Плюс, 2009. – 288с.
20. Верба Г.В., Верба Л.В. Довідник з граматики англійської мови. – К. : «Освіта», 2017. – 236 с.
21. Англійська мова для студентів денної та заочної форми навчання за напрямом підготовки 6.051701 “Харчові технології та інженерія” / А.О. Борисова, О.О. Мануєнкова, І.І. Ков'ях. – Харків : ХДУХТ, 2014. – 175 с.
22. Англійська мова для студентів денної та заочної форми навчання за напрямом підготовки 6.051701 “Харчові технології та інженерія” (2 частина) / А.О. Борисова, О.О. Мануєнкова, І.І. Ков'ях. – Харків: ХДУХТ, 2015. – 152 с.

Німецька мова

1. Власов Є. Н., Куленко В. Є. Керування дієслів, прикметників та іменників у німецькій мові. – Вінниця: Нова книга, 2003.
2. Євгененко Д. А., Білоус О. М. та ін. Практична грамика німецької мови. – Вінниця: Нова книга, 2004.
3. Практикум із синтаксису складного речення. – Запоріжжя, Запорізький державний університет, 1992.
4. Тагиль И. П. Грамматика немецкого языка в упражнениях. – СПб.: КАРО, 2004.
5. Тагиль И. П. Грамматика немецкого языка. – СПб.: КАРО, 2004.
6. Baier G. Prüfungstraining. Goethe-Zertifikat B2. Berlin: Cornelsen, 2007.
7. Dreyer H., Schmitt R. Lehr- und Übungsbuch der deutschen Grammatik. München: Hueber, 2005.
8. Eichheim H. u.a. Mit Erfolg zum Zertifikat. Testheft. – München: Klett, 1999.
9. Fandrych Ch., Tallowitz U. Klipp und Klar. Übungsgrammatik Grundstufe Deutsch. Stuttgart: Klett, 2002.
10. Frey E. Fit fürs Goethe-Zertifikat B2. – München: Hueber, 2007.
11. Hall K., Scheiner B. Übungsgrammatik für Fortgeschrittene. München: Hueber, 2008.
12. Helbig G., Buscha J. Deutsche Grammatik. Ein Handbuch für den Ausländerunterricht. Leipzig; Berlin; München: Langenscheidt, 2002.
13. Helbig G., Buscha J. Übungsgrammatik Deutsch. Leipzig; Berlin; München: Langenscheidt, 2004.
14. Koithan U. u.a. Aspekte B2. – München: Klett-Langenscheidt, 2013.
15. Latour B. Mittelstufen-Grammatik für Deutsch als Fremdsprache. München: Hueber, 1999

16. Lübbe D. Wortschatz Deutsch. München: Verlag für Deutsch, 1997.
17. Meil K., Arndt M. ABC der schwachen Verben. München: Hueber, 1997.
18. Meil K., Arndt M. ABC der starken Verben. München: Hueber, 1997.
19. Sander I. Mittelpunkt B2. Intensivtrainer Lese- und Hörverstehen. – Stuttgart: Ernst Klett Sprachen, 2009.
20. Zielinski W.-D. ABC der deutschen Nebensätze. München: Hueber, 1996.

Французька мова

1. Костюк О.Л. Français, niveau intermédiaire DELF: Підруч. для вищ.навч.закл. – К. Ірпінь:ВТФ «Перун», 2002.
2. Крючков Г.Г., Хлопук В.С., Корж Л.П. та ін.. Поглиблений курс французької мови. К.: Вища школа, 1998.
3. Попова И.Н., Казакова Ж.А., Грамматика французского языка. Практический курс . М., 2000.
4. Уділова Т.М. Вправи з граматики французької мови (рівень I). – Вінниця:НОВА КНГА, 2010.
5. Descotes-Genon Ch.,Morsel M-H, Richou Cl. L'exercisier. L'expression française pour le niveau intermédiaire. PU de Grenoble. 1993.
6. Descotes-Genon Ch.,Morsel M-H, Richou Cl. L'exercisier. L'expression française pour le niveau intermédiaire. PU de Grenoble. 1993.
7. Grand-Clément O. Savoir-vivre avec les Français. Que faire ? Que dire ? P. Hachette, 1996.
8. Grand-Clément O. Civilisation en dialogues. Niveau intermédiaire. CLE International 2008.
9. Gallier T : Vocabulaire : niveau intermédiaire. 450 nouveaux exercices. CLE International 2003.
10. Miquel C., Goliot-Lété A. Vocabulaire Progressif du Français. CLE International/ Sejer, 2011.
11. Steele Ross. Civilisation progressive du français avec 400 activités. CLE International / Sejer, 2004.
12. Siréjols E., Renaud D. Grammaire. Niveau intermédiaire. 450 nouveaux exercices. CLE International/ Sejer 2004.